

Interreg
Latvija–Lietuva

Eiropas Reģionālās attīstības fonds

EIROPAS SAVIENĪBA

LLI-313 «Aizraujošs ceļojums muižu
parkos četros gadalaikos»/
«4SeasonsParks»

Apmācības Zemgales piļu un muižu parku
apsaimniekotājiem

Revitalizācijas procesi Eiropas vēsturiskos parkos

Silvija Rubene
LLU docente

Ko nozīmē revitalizācija un tās uzdevums

Attiecībā uz vēsturiskiem dārziem un parkiem, parasti lieto jēdzienus **restaurācija, renovācija vai rekonstrukcija**. Šie jēdzieni ietver darbības ar atšķirīgu mērķi un rezultātu, taču ikdienā to jēga mēdz vairāk vai mazāk pārklāties.

Versailles un Wrest Park

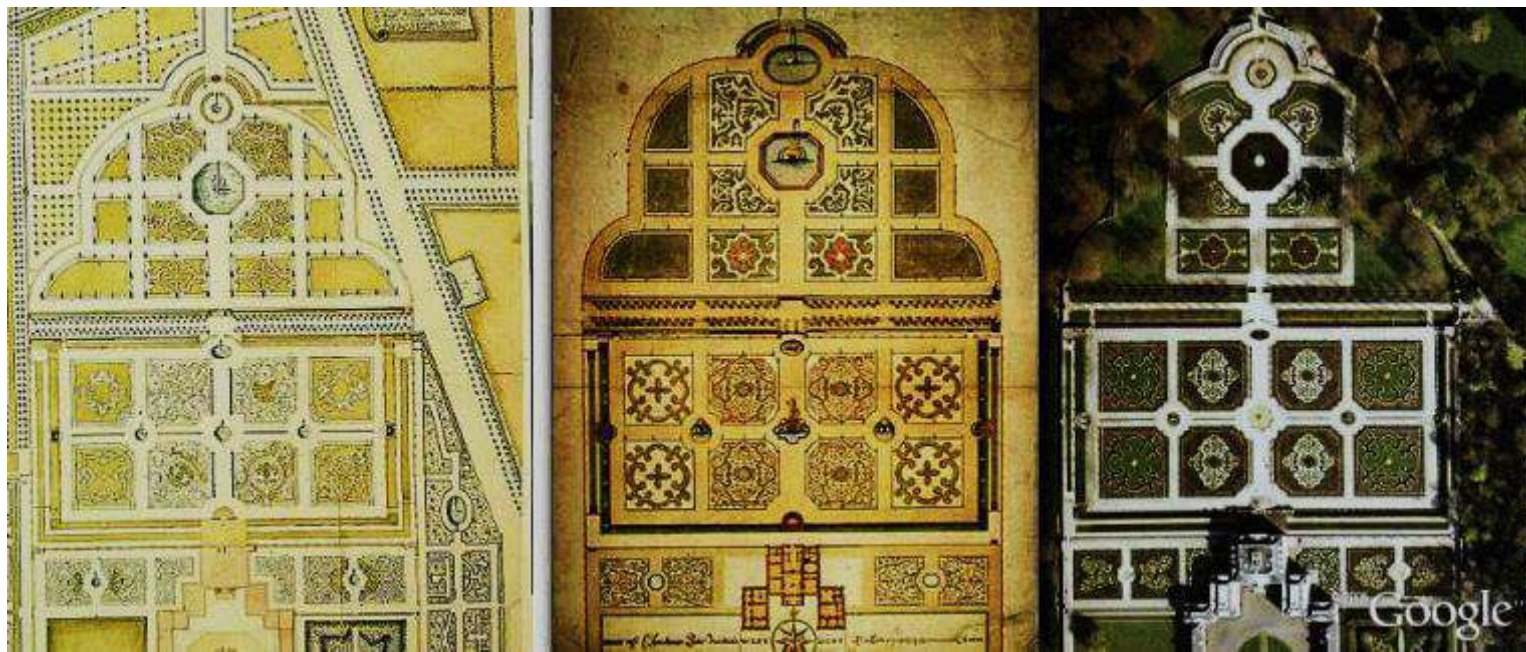

Ainavu arhitektūras skaidrojošā vārdnīca Vroom, M.J. *Lexicon of garden and landscape architecture*. Basel: Birkhauser, 2006

sniedz šādus skaidrojumus, kas kopumā atbilst arī Latvijas likumdošanai:

Objekta **restaurācija** ir tā atjaunošana tā pilnīgā sākotnējā izskatā, vai vismaz priekšstatā par tā pirmējo stāvokli. Restaurācijas metodes pilnībā balstās uz cieņu pret oriģinālajiem materiāliem, arheoloģiskajām liecībām, oriģinālā projekta un autentiskiem dokumentiem.

Het Loo, the 1706 design by Reetz, the 1725 design by Van Staden and the situation as available on Google Earth today (image probably winter 2005/2006).

Renovācija ir ēku, dārzu un parku remonts un adaptācija citām vajadzībām, ietverot dažu vietu jaunu plānojumu salīdzinājumā ar oriģinālo plānu. Vecie apstādījumi var tikt nomainīti, ja oriģinālie vairs nav izmantojami, ceļu segumi un dīķi vai baseini var gūt nozīmīgākus labojumus.

Trentemas dāzs
(Trentham
Gardens)
Anglija

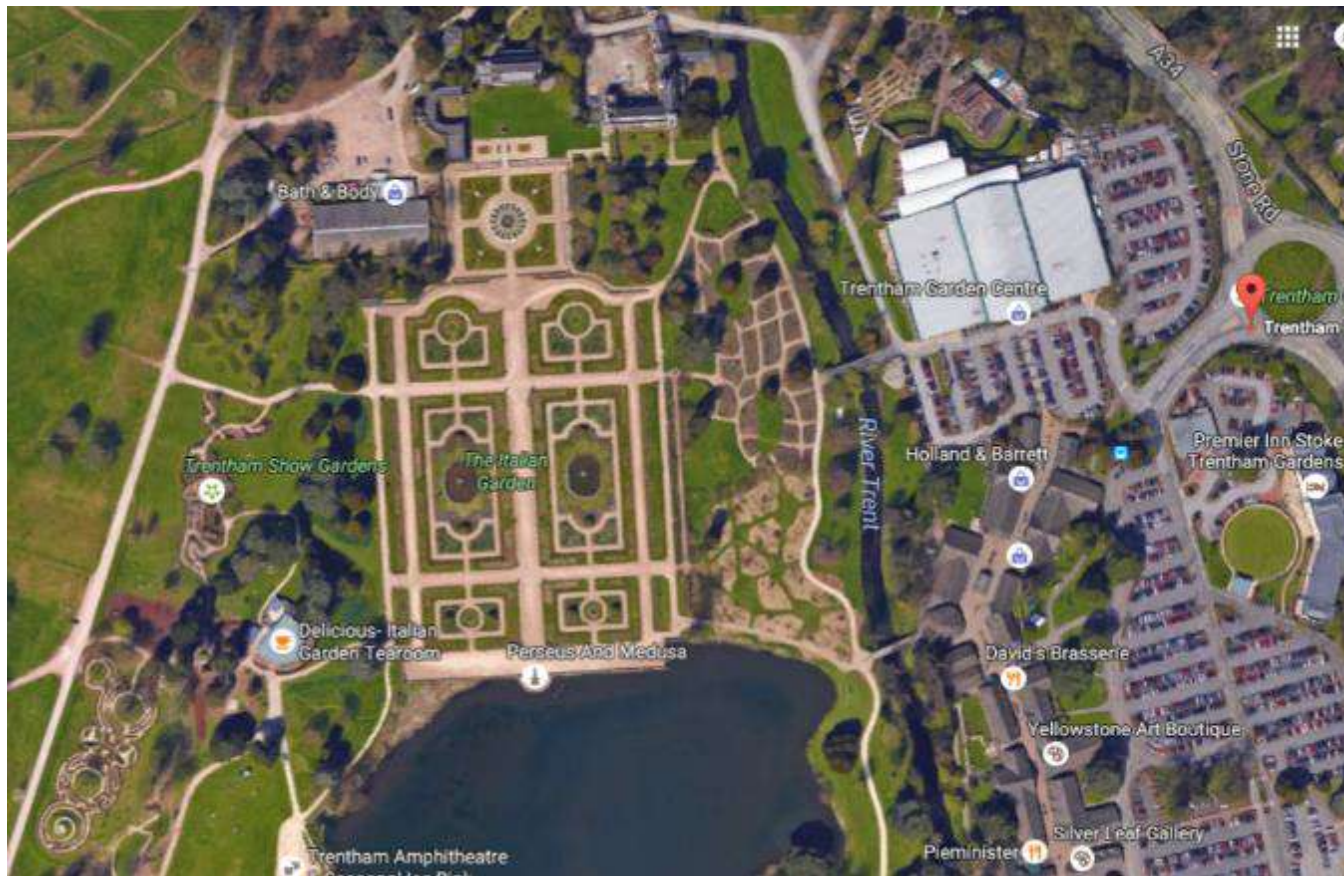
Dārzu un parku **rekonstrukcija** ir restaurācijas vai renovācijas ekstrēma forma - pārbūve vai pārveidošana. Vēsturisko dārzu un parku gadījumā tas ir pārveidots jeb pilnīgi jauns plānojums, kas prioritāri atbilst vietas raksturam un oriģinālajai koncepcijai. Izmantotajiem materiāliem un konstrukcijām jāveicina mākslinieciskā kvalitāte. Apstādījumu augi nomaināmi, ja oriģinālie vairs nav izmantojami

Blenemas pils ([angļu](#): *Blenheim Palace*). sākotnējo plānu Lancelots Brauns rekonstruēja ļoti ekstrēmi, izveidojot ainavu parku

Revitalizācija ir sena apbūves kompleksa (teritorijas) funkcionāla aktivizācija, pielāgojot to jaunai sabiedriskai funkcijai. (*Nacionālais attīstības plāns*)

Revitalizācija ir vismazākā iejaukšanās dārza struktūrā un konstrukcijā. Tā ir dārza atdzīvināšana ar dažādiem papildinājumiem.

Trentemas dāzs (Trentham Gardens) Anglija

Restaurācijas piemēri

Versaļas dārza **Latonas**
parters pirms
restaurācijas līdz
2012.gadam

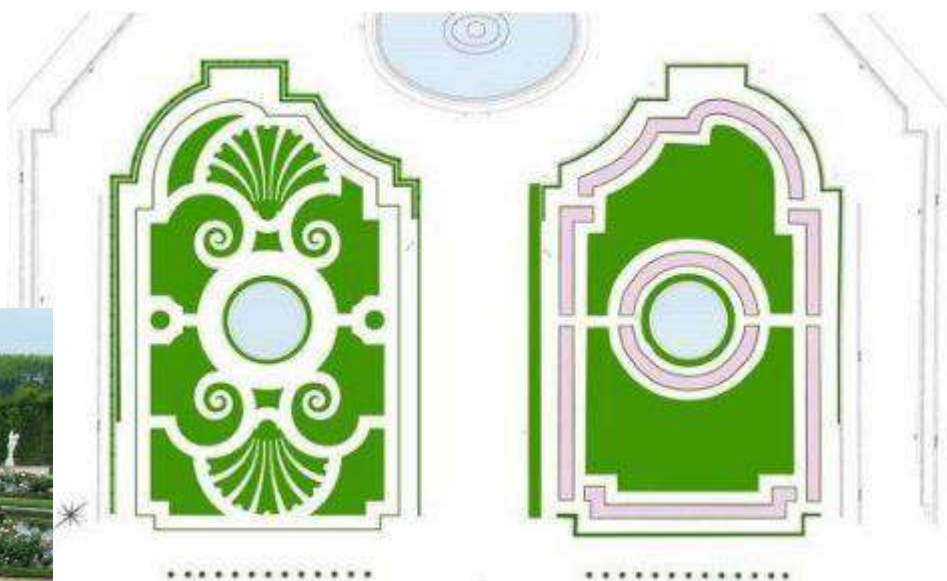
Latonas parters ar strūklaku
restaurēts **2015.gadā**

Latonas parters līdz 2012.gadam un restaurētais pēc Andre Le Notre zīmējuma

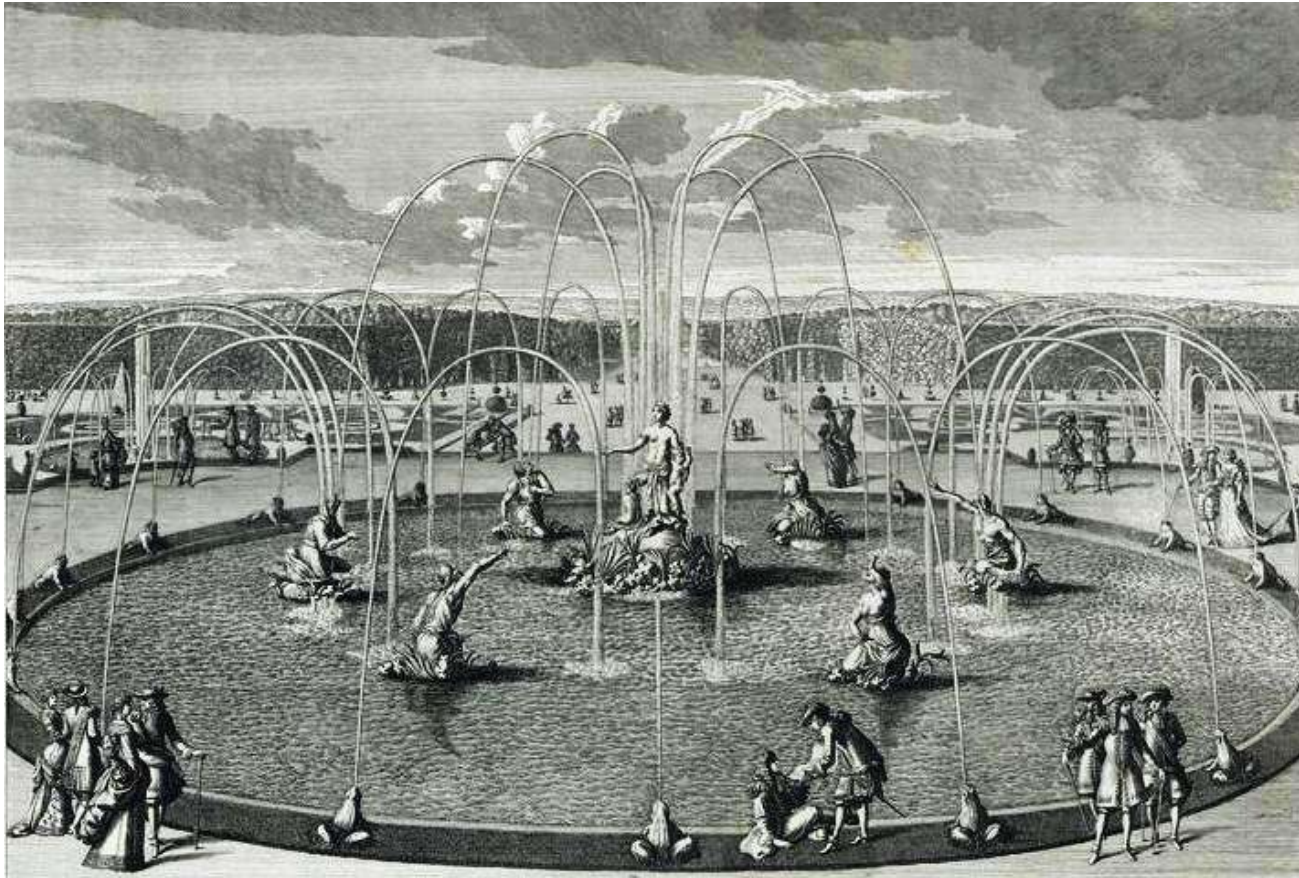
Pēc franču revolūcijas te bija
vienkārši zāliens, puķu dobes
ierīkoja 19.gs. beigās

Restaurēta Latonas
strūklaka, taču tā
nav sākotnējā
restaurācija

Šī marmora skulptūra, kur attēlota Latona un bērni, sāukumā bijusi novietota uz klints ar seju pret pili. Apkārt tai 6 milzīgas vārdes, 24 vārdes bijušas novietotas zālienā.

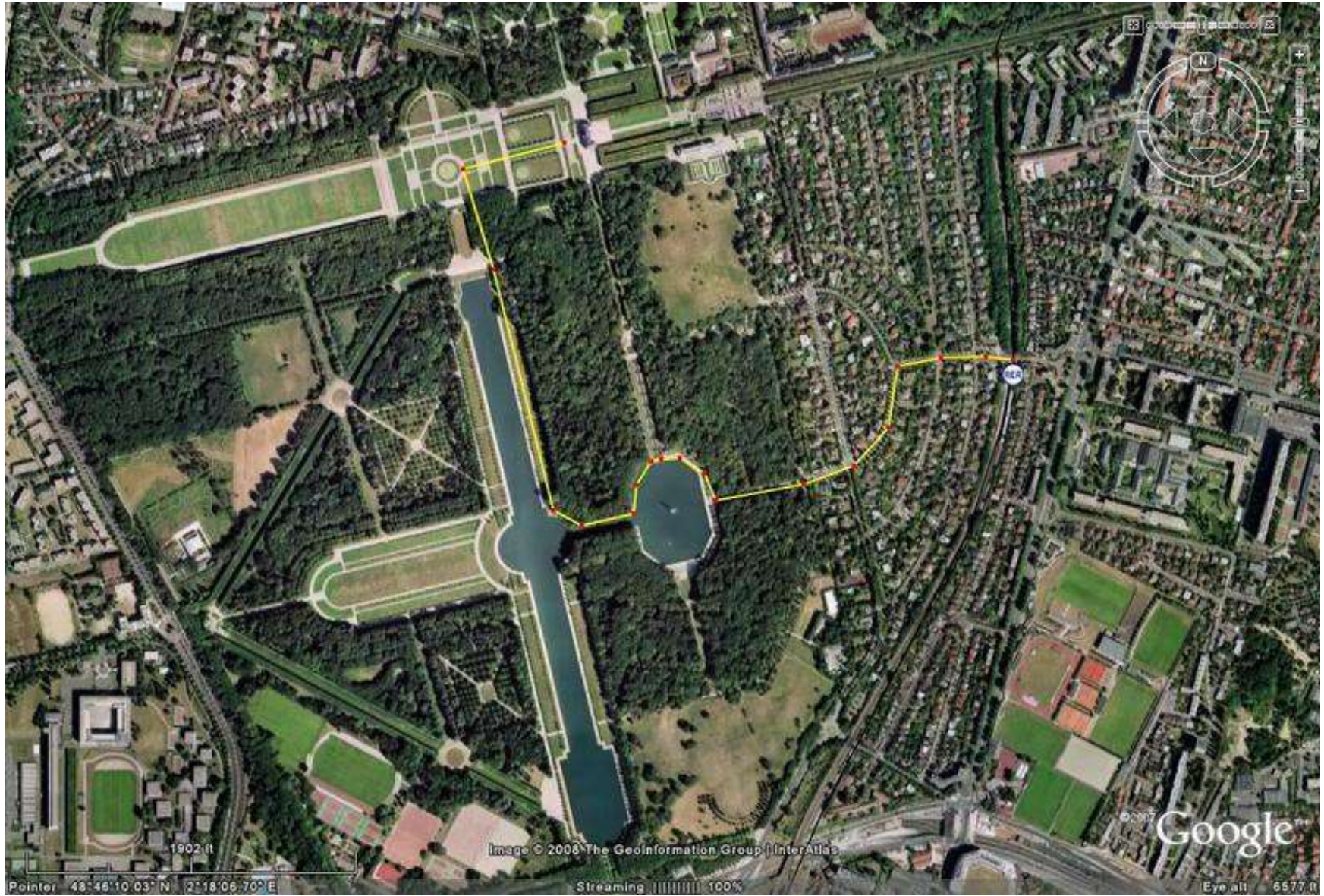

Designed by André Le Nôtre, sculpted by Gaspard and Balthazar Marsy, and constructed between 1668–1670, the fountain depicted an episode from Ovid's *Metamorphoses*.

Latonas skulptūra kopš franču revolūcijas tikusi pārvietota un vēlāk novietota uz postamenta ar skatu uz kanālu, vārdes saliktas baseinā un pievienoti bruņurupuči

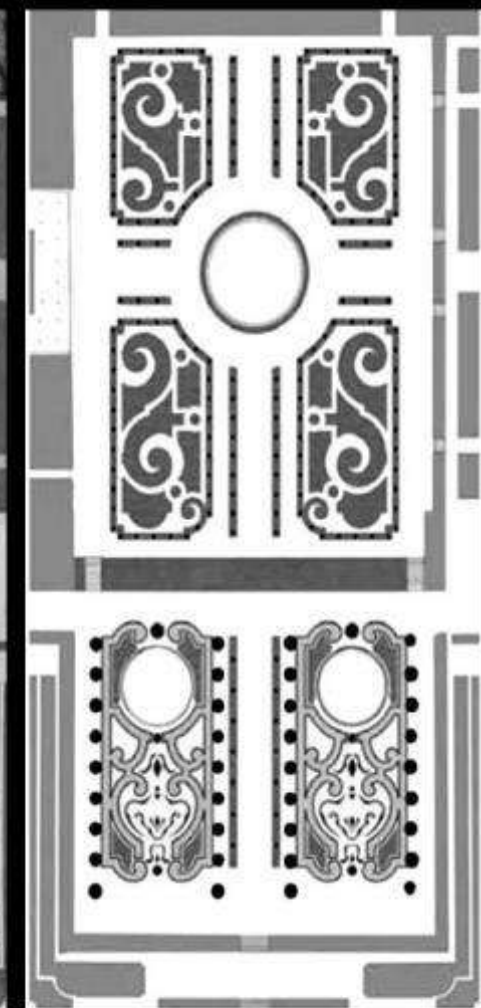
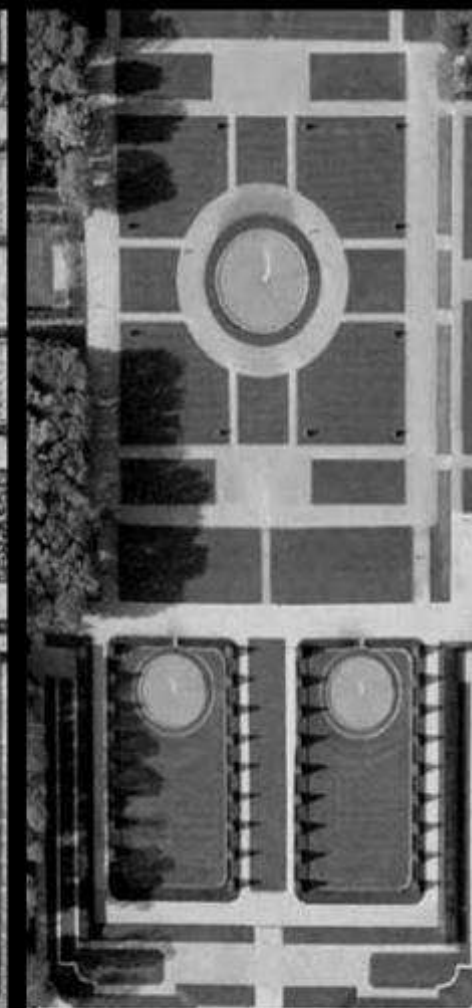
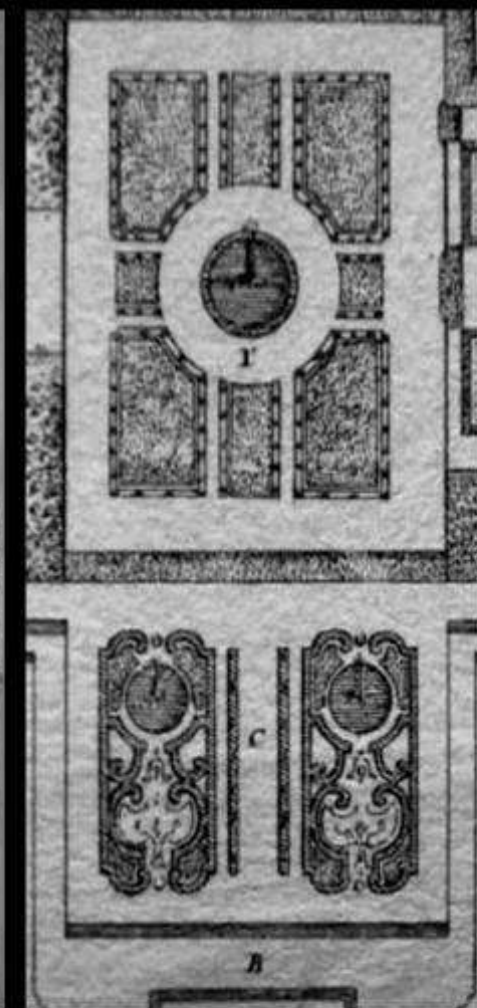
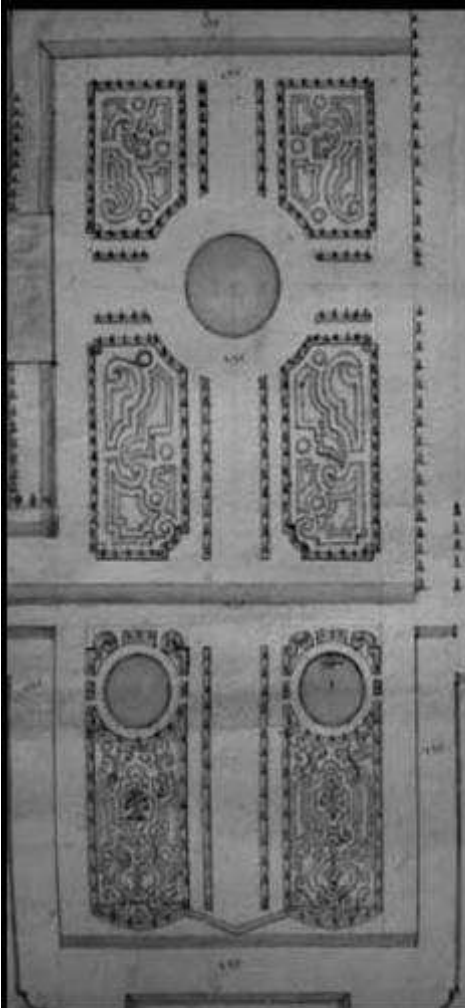
Château de Sceaux (So pils) ir grandiozs lauku nams aptuveni sešas jūdzes no Parīzes centra, Francijā. *Grandiozo dārzu projektējis André Le Nôtre.*

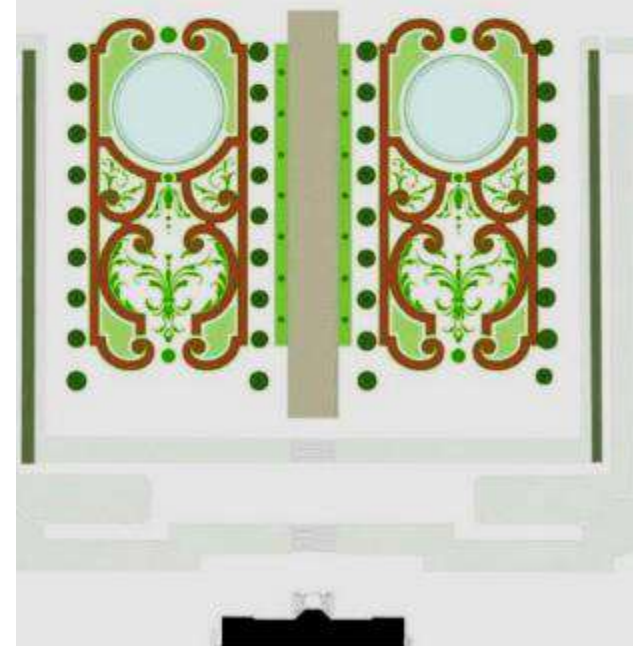

Parters restaurēts 2013.gadā

Fin XVIIème siècle Fin XVIIIème siècle Fin XXème siècle Aujourd'hui

Šamboras pils (Chamboard) ir lielākā pils Luāras ielejā. Tā būvēta Francim I (Fransua I) kā medību pils. Par būves autoru uzskata [Domenico da Kortona](#); iesaistīts esot arī [Leonardo da Vinci](#).

Pils būvēta renesanses laikā un stilā, parteri sākti veidot Loui XIV laikā. Restaurācija sākta 2016. gadā un šobrīd 2017.gadā pabeigta.

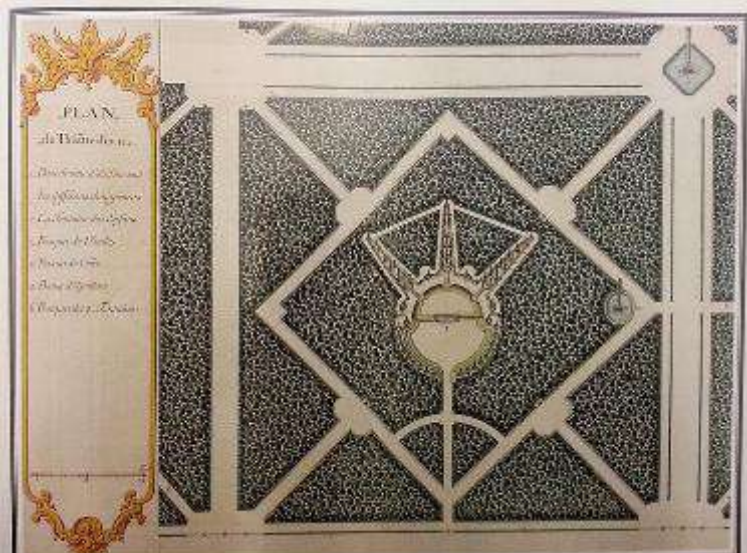

6.5 hektāri, 618 koki, 840 krūmi, 438 topiari, 15. 640 apmaļu augi (bukši), 10.928 ziemciešu, 176 rožu krūmi, 18 citronkoki kastēs, 18.874 m² zāliena, 7 mēneši darba, €3.5 miljoni zmaksu

Renovācijas piemēri

Le Theatre d'Eau – Verde boskets Ūdens teātra boskets Versaļas dārzā. Le Notre projekts Loui XIV laikā. **Verde boskets** bijis Louis XIV mīļākais boskets. Sakarā ar ar augstām uzturēšanas izmaksām, tas tika vienkāršots Loui XV un Loui XVI laikā un jau Loui XVI laikā likvidēts

Ūdens teātra (VERDE) boskets

2013. gada martā, ainavu arhitekts [Louis Benech](#) un mākslinieks [Jean-Michel Othoniel](#) radīja jaunu mūsdienīgi oriģinālu darbu . Atklāts sabiedrībai tika 2014. gada vasarā ar iepriekšējo nosaukumu **Ūdens teātra boskets**. Dienvidkorejas uzņēmējs un fotogrāfs Yoo Byung-eun, projektam ziedojs 1,4 miljonus eiro.

Rekonstrukcijas piemēri

Kenilvorta (Kenilworth) bija viena no Anglijas krāšņākajām pilīm. Pirmo reizi to uzbūvēja 1120. gados. 1563. gadā Elizabete I piešķīra to Robertam Dūdijam, Lesteras grāfam, kurš Kenilvortu pārvērtā par greznu pili un izveidoja dārzu par godu Elizabetes I apmeklējumam 1575. gadā. Vienīgā liecība par to, kāds izskatījies šis dārzs, bija Roberta Langema vēstule ar šī dārza aprakstu.

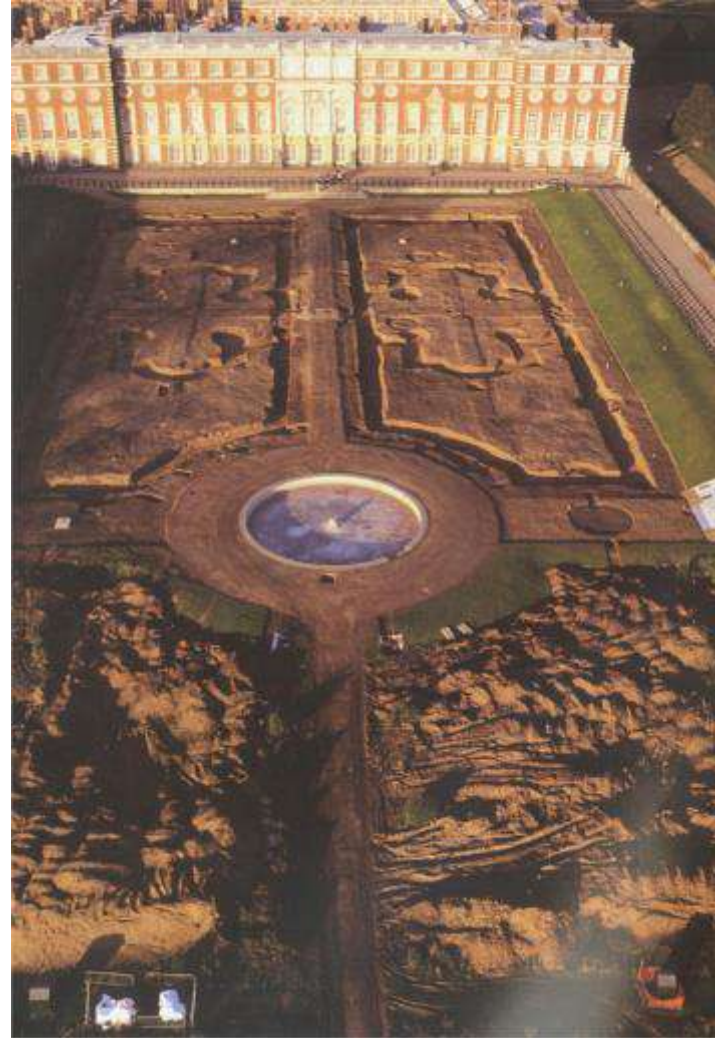

Ierēdnis Langems vienu dienu ielavījās dārzā, kamēr karaliene bija medībās. Viņa apraksts tika izmantots dārza rekonstrukcijai.

Hampton
Court in
1992

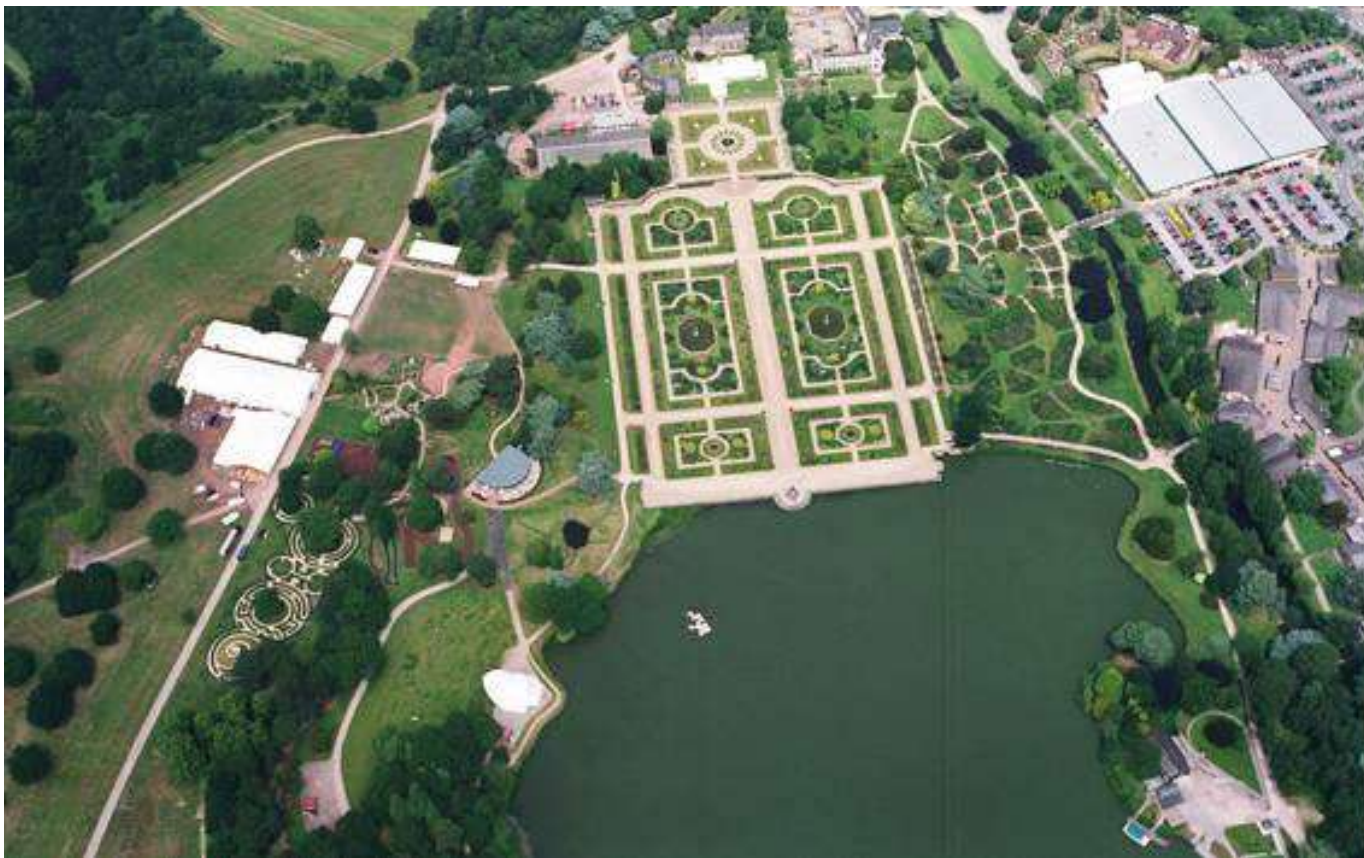

- Ahheoloģiskā
izpēte

Trentemas dāzs (Trentham Gardens) Anglija

Trentemas dārzā izmantoti **renovācijas**, **rekonstrukcijas** un **revitalizācijas** pasākumi

St Modwen Properties PLC un Vācijas investors Willi Reitz ieguldīja šeit 120 miljonus mārciņu ar mērķi: "Atjaunot vēsturiskos īpašumus un dārzus, pārvēršot tos par valsts nozīmes galveno tūrisma un atpūtas galamērķi."

Dārzs un parks šobrīd aptver aptuveni 1,2 km².

Lancelot [Capability Brown](#) 1758. gadā bija iecerējis [serpentīna parku](#), oficiālo dizainu izstrādājis [Charles Bridgeman](#). Tomēr divdesmitajā gadsimtā Trentham dārzs bija pazīstamāks kā labi saglabāties formālais (itāļu) dārzs, ko 1840.gadā izveidojis [Sir Charles Barry](#).

Itāļu dārza mūsdienu renovāciju vadīja slavens dārzu dizainers un
daudzkārtējs Chelsea zelta medaļu ieguvējs [Tom Stuart-Smith](#).
80.000 ziemciešu iestādītas itāļu dārzā. 70 puķu dobēs ir vairāk nekā
400 dažādu šķirņu

Dārzā saglabāta
plānojums struktūra,
apstādījumos
saglabātas tūjas. Baseini
ar strūklakām atjaunoti.
Dobju stādījumi
rekonstruēti, izmantojot
mūsdienu sugas un
jaunas šķirnes

Revitalizācijas piemēri

Revitalizācija ir vēsturiskā dārza funkcionāla aktivizācija, tātad **jaunu infrastruktūras objektu izveidošana**, lai dārzs būtu pievilcīgs un ērts apmeklētājiem. **Trentemas** dārzs ir labs piemērs. Tā attīstītā infrastruktūra piesaista ļoti daudz apmeklētāju.

Vēsturisko objektu apmeklētājus var iedalīt 2 kategorijās:

1. Apmeklētāji ar profesionālu interesi: Ainavu arhitekti, arhitekti, dārznieki, vēsturnieki, fotogrāfi...
 2. Tūristi, tūristu grupas, ģimenes, jaunlaulātie, ķīnieši un japāņi....
- Šo kategoriju intereses parasti nesaskan. Pirmā apmeklētāju kategorija **jaunās** infrastruktūras, pasākumus un *tūristu kategorijas apmeklētāju uzvedību* mēdz vērtēt kritiski. Otrajai apmeklētāju kategorijai tie ir **nepieciešami**, neskatoties uz vēsturiskajā vērtībām.
 - **Turpmāk-pārdomas no ainavu arhitekta viedokļa**

Vēsturisko dārzu un parku revitalizācijas un infrastruktūras elementi

Nepieciešamie: Autostāvvietas, informācija un ieejas biļetes, tualetes, kafejnīcas vai restorāni, suvenīru veikali vai vismaz dzeramais ūdens.

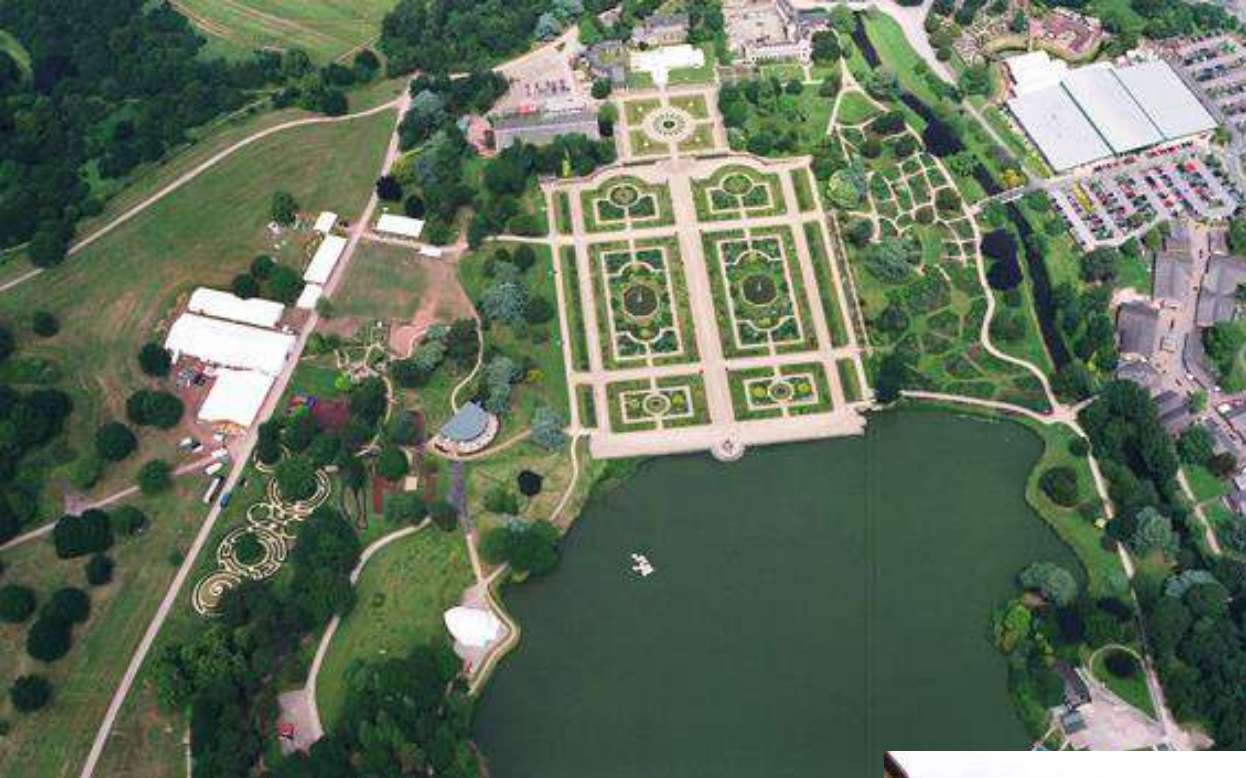
Iespējamie: bērnu rotaļu laukumi, izbraucieni ar laivām, iekšējais transports, jauni apstādījumi ārpus vēsturisko dārzu teritorijas.

Diskutējamie: jauni pieminekļi, jaunas būves (paviljoni, lapenes, tējas namiņi u.c.), mūsdienu mākslas un instalāciju objekti, sporta laukumi vēsturiskajā teritorijā, dzīvnieki (aitas, zosis, pīles).

Pasākumi vēsturiskos dārzos

Vēlamie: dārza svētki, koncerti, ziedu izstādes, strūklaku šovi.

Diskutējamie: pikniki un gulšņāšana zālienos, laulību ceremonijas, atslēgu piekāršana pie tiltu margām.

Jauni,
nepieciešami un
iespējami
infrastruktūras
objekti
vēsturiskos
parkos

Trentham dārzs
(Anglija)

Trentemas dārzs atjaunots 2012.gadā, ir piemērs, kur veiksmīgi atrisināti tādi struktūras elementi kā autostāvvietas, tirdzniecības un ēdināšanas vietas, tualetes un ieejas mezgls.

Zāļu upe ar piknika laukumiņiem

Itāļu dārza austrumos atrodas **Zāļu upe** un blakus **Puķu labirints**. Abas šīs programmas ir izstrādājis izcilais holandiešu ainavu dizainers un Chelsea zelta medaļas ieguvējs [Piet Oudolf](#).

Zāļu upe 2018.gada vasarā

Puķu labirints ar grantētiem celiņiem

Puķu labirintu veido 30 daudzgadīgo stādījumu dobes, kas piedāvā košas krāsas un brīnišķīgu smaržu.

Piet Oudolf mūsdienu shēmā iesaistījis vēsturisko [parkland](#), kur saglabājušās vecas īves, magnolijas un Acer Capidoccium-Cappadocia kļavas - kam ir lielākais apkārtmērs Britu salās.

Kopumā izmantots 60 000 ziemciešu

Puķu pļava 2017 un 2018.
gada vasarā

- Apmeklētājiem - jo īpaši ar bērniem, paredzēti objekti: tējnīca, piedzīvojumu spēļlaukums, dārzu izstādes, labirints, ceļš baskājiem, amfiteātris un parks. 60 tūkstoši narcišu pavasara krāšņumam

Show Gardens, dārzu izstāde

Autostāvvietas

Versaļas pils Francijā ar pieklājīgi atrisinātām autostāvvietām, kas netraucē uztvert vēsturiskā objekta ainavu.

Autostāvvietā pie **Blenemas** pils Anglijā. Tā domāta apmeklētājiem ar īpašām vajadzībām. Autostāvvietā vēsturiskā objekta tiešā tuvumā samazina ainavas kvalitāti.

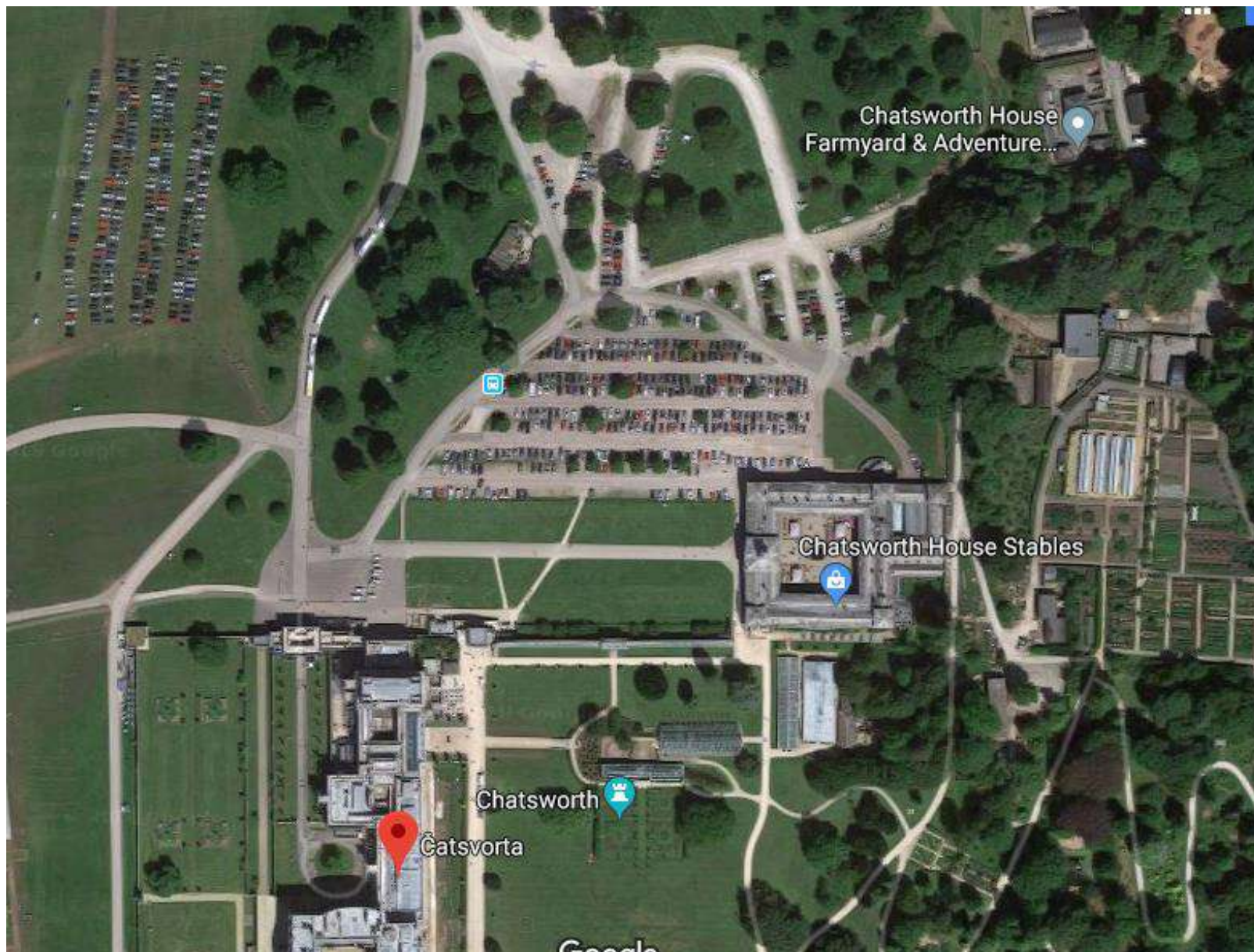
Nesen atrisinātas apmeklētāju autostāvvietas apmeklētājiem pie
Blenemas pils

Šokējoši!!
Warwick pils
parkā (Anglija)
tūrisma sezonā
auto stāv **parkā**
uz zāliena

Čatsvērta (The Garden at Chatsworth) Anglijā

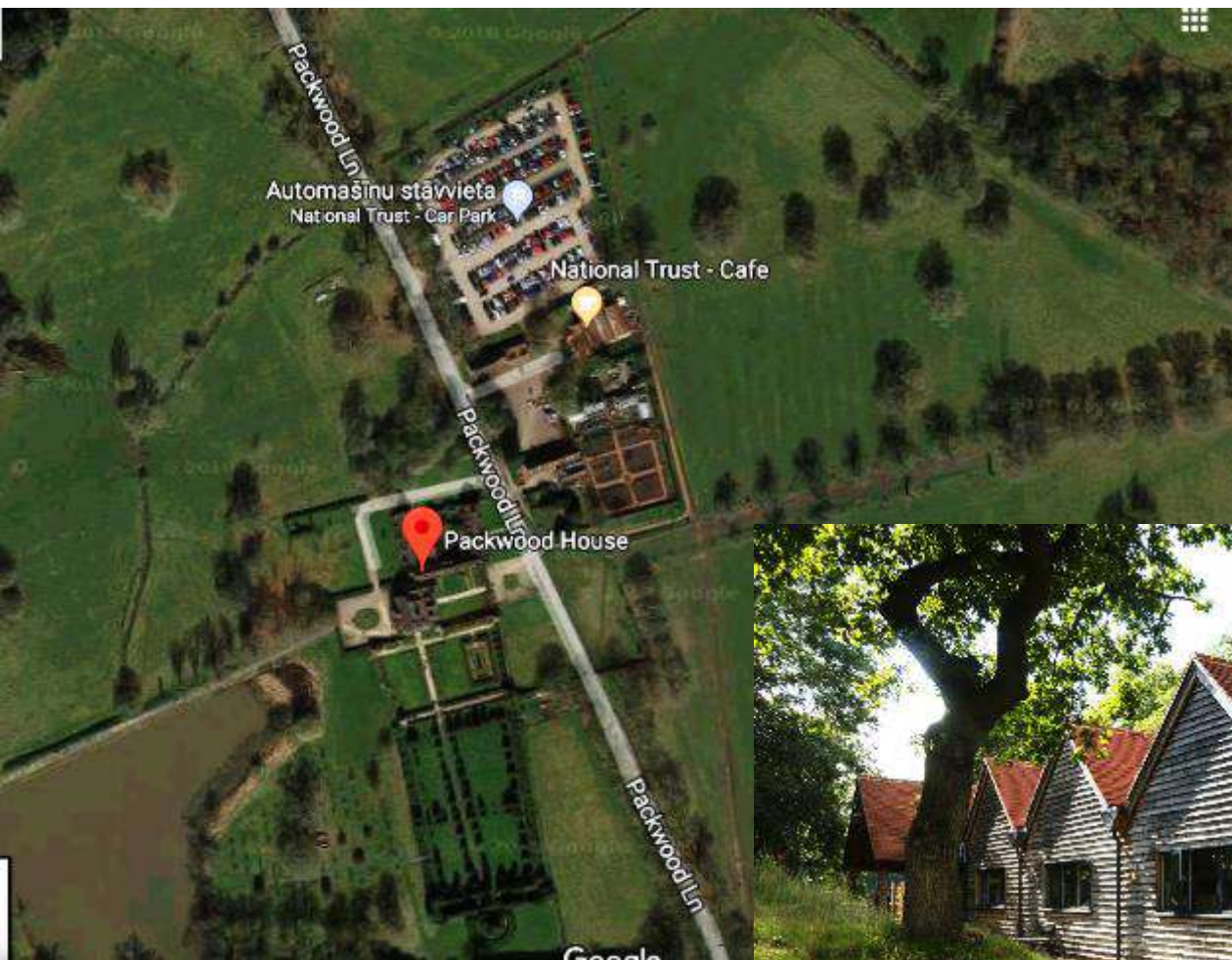
Apkalpojošie objekti

Labi atrisināta
infrastruktūra

Pakwood haus

Anglija.

Autostāvvietas,
kafejnīca, suvenīru
veikals un tualetes.

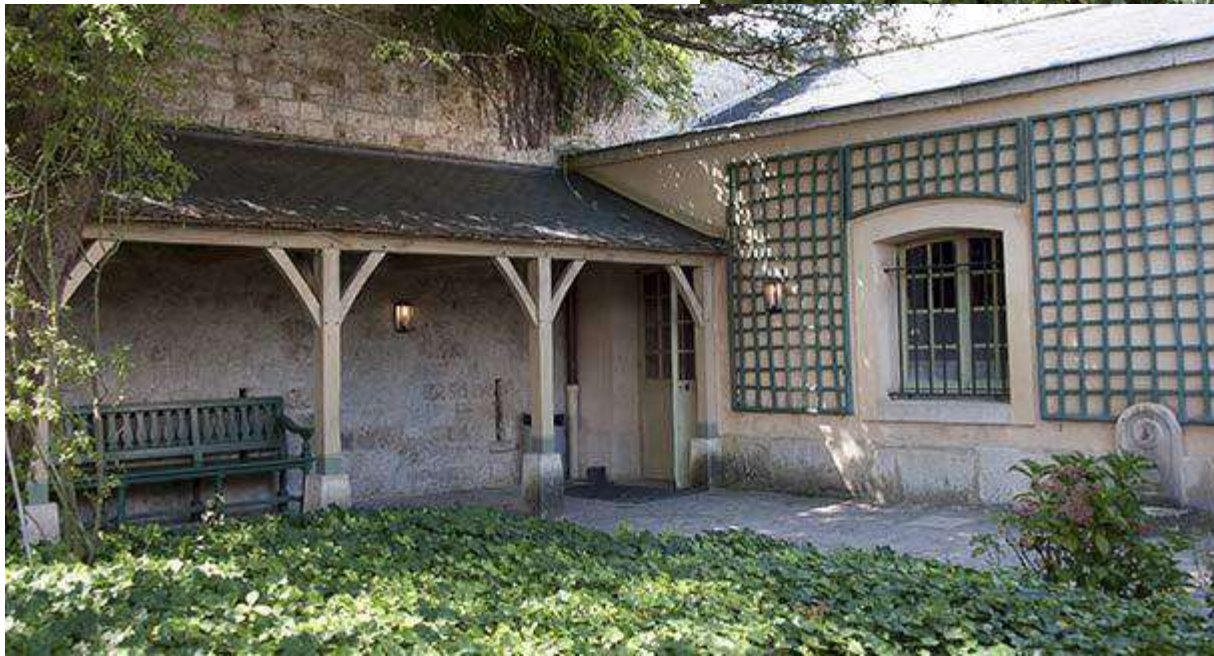

Ēdināšana Versaļas dārzā

Tualetes Versaļas
dārzā vienotā stilā

Kafejnīca pie **Blenemas** pils
(Anglija)
bez saulsargiem un

ar saulsargiem

Iekšējais jeb vietējais transports

Zirgu pajūgi un vilcieniņš Šenbrunnas pils parkā Vīnē

Blenheimas pils parka
vilcieniņš brauc pa
parka malu un ļauj
uztvert parka ainavu no
citiem rakursiem

Mini vilciens **Versaļā** brauc caur parku
uz **Lielo Trianonu**. Tas noder cilvēkiem
ar kustību traucējumiem

Velosipēdisti
Versaļas parkā,
Šenonso un
Šamboras pils dārzā

Ve

Laivas izpriecām un sportam

Versaļas parka kanāls
un **Kjū dārza** (Kew
London) dīķis,
Mazā Venēcija
Reģenta (Regent)
parkā Londonā

Bērnu rotaļu laukumi un sports

**Kensington Park, Regent's Park
London, Koblenz Vācija**

The King's Garden
in **Copenhagen**
jeb Rosenberg
Garden
Kopenhāgenā

Regent's Park
London

Jauni, bet diskutābli infrastruktūras objekti un pasākumi vēsturiskos parkos

Jauni pieminekļi

**Diana Princess of Wales Memorial
Fountain in Hyde Park, London**

The memorial to the victims of the July 7, 2005, London bombings in Hyde Park, London.

Animals in War Memorial

The Southern Stand, New Zealand War Memorial, Hyde Park Corner, London,

Paviljons Regenta parkā Londonā

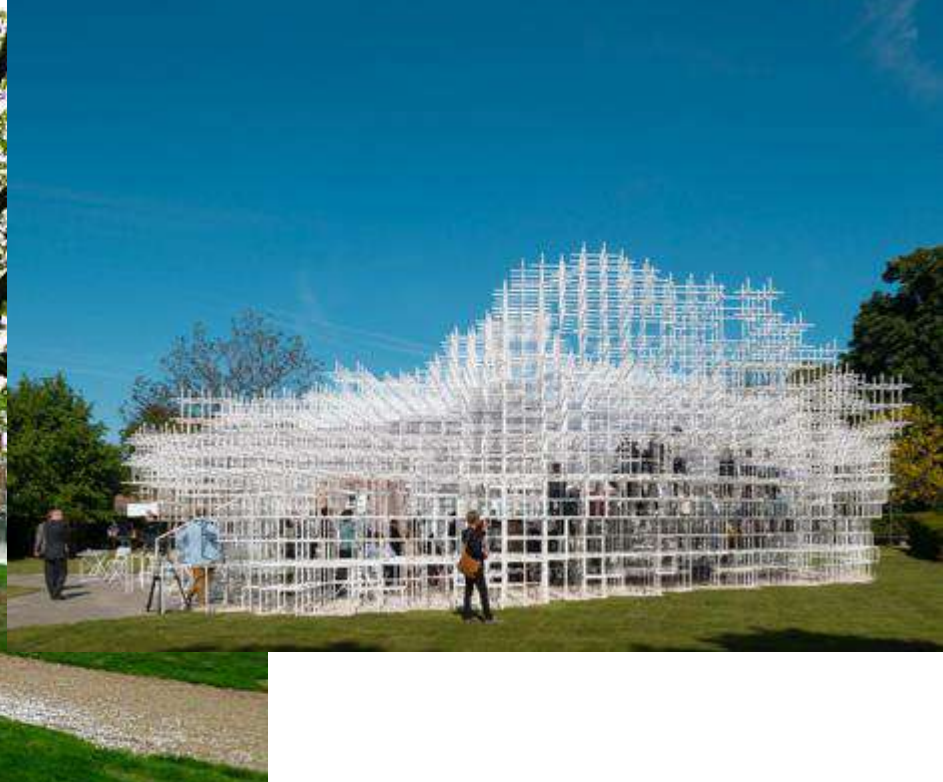
Jaunas būves vēsturiskos parkos

Serpentine gallery
pavilion **Hyde park**
London

[Frank Gehry](#) 2008

Kopš 2008.gada katru gadu
Haidparkā tiek būvēts
Serpentīna galerijas paviljons

2014: [Smiljan Radic](#) (opened 26 June)

Mūsdienu mākslinieku tēlniecība un instalācijas

Versaļa. Oranžērijas parters

Čatsvērta Devonšīras hercogs Kavendišs un hercogiene

Tilerī dārzs Parīze (Jardin des Tuileries)

Louise Bourgeois Maman.

Robin Wight feju skulptūras Trentemas dārzā

Sēdēšana un pikniks parku zālienos

Karusēlas dārzs pie Luvras, Parīze (Carroussel Gardens)

Briseles parkā (pie karaļa pils)

Versaļas parka kanāls

Regent's Park London

Greenwich, London

Cannon Hill Park
Birmingham
Anglija
Warwick castle
garden

Pakwood haus
Anglija.

Parīze Sēnas tilts

Interreg

Latvija–Lietuva

Eiropas Reģionālās attīstības fonds

EIROPAS SAVIENĪBA

Paldies par uzmanību!

Silvija.Rubene@llu.lv

silvjarubene@inbox.lv